

KRIMINALISTINĖS LINGVISTINĖS EKSPERTIZĖS UŽDAVINIŲ SISTEMA

Anelė Žalkauskienė

Lietuvos teismo ekspertizės centras
Lvovo g. 19a, LT-09313 Vilnius
Telefonas 26 38 570
Elektroninis paštas anele@ltei.lt

Pagrindinės sąvokos: kriminalistinė lingvistinė ekspertizė, teksto autoriaus identifikacija, diagnostiniai uždaviniai, klasifikaciniai uždaviniai.

S a n t r a u k a

Lingvistinės ekspertizės uždaviniai mokslininkų kriminalistų suprantami nevienodai, todėl pateikiamos skirtingos jų sampratos, kartais nevienodai pavadinami tie patys dalykai ir specialiojoje literatūroje, ir kriminalistikos vadovėliuose. Neretai pateikiami tik uždavinių grupių pavadinimai, nepaaiškinama, kokie uždaviniai įeina į tas grupes. Tai buvo galima suprasti, kol šios ekspertizės teorija ir praktika dar tik formavimosi, buvo dar tik pradinių stadijų, tačiau pastaruoju metu, šio darbo autorės nuomone, tradicinius lingvistinės ekspertizės uždavinius jau galima aiškiai ir vienareikšmiškai apibrėžti. Todėl šio tyrimo tikslas – paanalizuoti skirtingas lingvistinės ekspertizės uždavinių sampratas, šių uždavinių tarpusavio ryšius ir pateikti lietuviškų tekstų lingvistinės ekspertizės uždavinių sistemą.

Nagrinėjamos problemos tyrimo analizė šiame darbe apsiriboja Lietuvos, Ukrainos ir Rusijos kriminalistų darbais. Lietuviškų tekstų lingvistinė ekspertizė istoriškai yra labiau susijusi su Rytų Europos teismo lingvistiniais tyrimais, todėl ir nutarta pirmiausia išanalizuoti situaciją šioje aplinkoje, platesnę analizę paliekant ateičiai.

1. Trumpa istorinė problemos apžvalga

1980 m. A. Šliachovas, priskyres teismo autorystės ekspertizę prie tradicinių tyrimų aplinkoje besiplėtojančių ekspertizių, įžvelgė trijų rūšių ekspertizės uždavinius: dokumento autoriaus nustatymą, dokumento autoriaus grupinės priklausomybės nustatymą ir neidentifikacinius klausimus [1, p. 68]. Neidentifikacinių klausimų mokslininkas smulkiau neaprašė.

1981 m. Ukrainos mokslininkai autorystės ekspertizės uždavinius suskirstė į dvi grupes: identifikacinius ir neidentifikacinius (diagnostinius ir klasifikacinius) [2, p. 148–152].

Kiek vėliau, 1984 m., taip pat Ukrainos autorių kolektyvas, tyręs teismo autorystės problemas, neidentifikacinius autorystės ekspertizės uždavinius pavadino apibendrintu terminu – klasifikaciniais-diagnostiniais (вопросы классификационно-диагностической автороведческой экспертизы) [3, p. 5] arba tiesiog klasifikacine diagnostika: „autoriaus gimtosios kalbos, kalbos įgūdžių formavimosi vietos ir išsilavinimo nustatymas yra teismo autorystės klasifikacinės diagnostikos uždaviniai“ [3, p. 92]. Šioje knygoje, pavadintoje „Вопросы судебно-автороведческой диагностической экспертизы“, buvo kalbama tik apie pirmiau minėtas anoniminių autoriaus charakteristikas.

1985 m. Lietuvos teismo ekspertizės mokslinio tyrimo institute O. Dambrauskaitės parengtose metodinėse rekomendacijose, kaip skirti autorystės ekspertizę, autorystės ekspertizės uždaviniai skirstomi į tris grupes: 1) individualios identifikacijos klausimai; 2) grupinės priklausomybės klausimai, kuriems priskiriami autoriaus raštingumo lygio, kalbos įgūdžių formavimosi vietos, gimtosios ar dažniausiai vartojamos kalbos ir profesijos nustatymas; 3) neidentifikaciniai klausimai, pavyzdžiui, ar rašto kalba buvo iškraipyta, ir kiti [4, p. 7–8].

1995 m. žinomiausias buvusioje Sovietų Sąjungoje teismo autorystės specialistas, daugybės publikacijų šioje srityje autorius S. Vulis savo straipsnį pavadino „Особенности методики диагностирования образовательного уровня автора документа“ [5, p. 64–71]. („Dokumento autoriaus išsilavinimo lygio diagnozavimo metodikos ypatumai“).

1997 m. išleistoje P. Pošiūno knygoje „Kriminalistinės ekspertizės“ autorystės ekspertizės uždaviniai skirstomi į identifikacinius ir neidentifikacinius. Neidentifikaciniai toliau skirstomi į klasifikacinius ir diagnostinius. Klasifikaciniams priskiriami tokie uždaviniai: teksto autoriaus gimtosios ar dažniausiai vartojamos kalbos nustatymas, autoriaus kalbos įgūdžių formavimosi vietos, jo išsimokslinimo ir veiklos srities nustatymas. Diagnostiniai – tai rašto kalbos kraipymo ir neįprastos autoriaus būsenos nustatymas [6, p. 21].

1998 m. lietuviškame kriminalistikos vadovėlyje konstatuojama, kad „autorystės ekspertizė gali būti pasitelkiama identifikaciniams, klasifikaciniams ir diagnostiniams klausimams spręsti“ [7, p. 221].

Reikia priminti, kad aptartuose veikaluose identifikacija laikoma konkretaus autoriaus nustatymas. O štai, pavyzdžiui, Lenkijoje identifikaciniams rašto kalbos ir rašysenos tyrimams priskiriami dviejų rūšių tyrimai: grupinė identifikacija ir individualioji identifikacija. Grupinės identifikacijos tyrimai yra tekstą parašiusio asmens (autoriaus) apibūdinimas, t. y. jo priskyrimas tam tikrai grupei: teritorinei, socialinei, profesinei ir pan. [8, p. 83–84]. Buvusios Sovietų Sąjungos kriminalistai identifikaciją supranta vienareikšmiškai, nevienodai suprantami diagnostiniai ir klasifikaciniai uždaviniai.

2001 m. rusų autorių parengtame kriminalistikos vadovėlyje kriminalistinės autorystės (криминалистическое автороведение) uždaviniai nurodomi tokie: identifikaciniai ir klasifikaciniai-diagnostiniai. Klasifikaciniais-diagnostiniais čia laikoma autoriaus priskyrimas tam tikrai grupei pagal išsilavinimą, profesiją, tam tikro rašto kalbos stiliaus įgūdžius, jo socialinį-demografinį portretą [9, p. 296].

Tai, kad ligi šiol nevienodai suprantami atskiri lingvistinės ekspertizės uždaviniai, rodo, jog lingvistikos specialistai neskyrė reikiamo dėmesio šių uždavinių vienareikšmiškam apibrėžimui ir sistemimui. Kita priežastis yra ta, kad šie uždaviniai tarpusavyje labai susiję. Ypač susipina diagnostiniai ir klasifikaciniai uždaviniai.

2. Diagnostinių ir klasifikacinių uždavinių sąsajos

Šias sąsajas panagrinėsime remdamiesi lietuviškų anoniminių tekstų tyrimais. Medžiagai, kurioje yra anoniminis tekstas (pvz., šmeižikiškas, kurstymo ar grasinimo laiškas), jei ieškoma asmenų, galėjusių tą tekstą sukurti, skiriama lingvistinė ekspertizė, kurioje klausiami: 1) ar teksto autoriaus gimtoji kalba yra lietuvių ar nelietuvių; 2) kur formavosi autoriaus gimtosios kalbos įgūdžiai; 3) koks autoriaus išsilavinimas; 4) kokia jo veiklos sritis; 5) koks jo amžius; 6) kokios lyties yra autorius. Atsakymai į šiuos klausimus sudaro vadinamąją anoniminio autoriaus charakteristiką jo paieškai. Kai yra įtariamų asmenų, galėjusių tekstą sukurti, tačiau įtarimai nėra pakankamai pagrįsti, tokia charakteristika patikslina paieškos kryptį.

Tiriamasis tekstas gali būti parašytas: 1) autoriaus įprasta kalba ir 2) maskuojant savo rašto kalbos požymius. Aptarsime abi šias situacijas atskirai.

Įprasta autoriaus kalba parašytas tekstas

Nustatant tokio teksto autoriaus *gimtąją kalbą*, nerandama požymių, sudarančių pagrindą abejoti, kad tai ne lietuvių, o kokio kita kalba.

Nustatant *išsimokslinimą*, nerandama požymių, rodančių išsimokslinimo žeminimą.

Rašto kalbos požymiai taip pat vienareikšmiškai rodo konkrečią *autoriaus veiklos sritį*; kitokią veiklos sritį rodančių požymių tekste nėra.

Autoriaus kalbos įgūdžių formavimosi vieta, jo lytis ir amžius paprastai nenustatomi, kadangi pastaraisiais metais lietuviškuose tekstuose visai nebūna arba būna labai mažai tarmybių, o amžiaus ir lyties nustatymo metodikos nesukurtos pirmiausia dėl nepakankamo šių sričių tyrimo pagrindinių mokslų srityje.

Kaip matome, pagal aptartas autoriaus charakteristikas ekspertas priskiria jį tam tikrai grupei, klasei, todėl uždaviniai nustatyti šias charakteristikas laikytini klasifikaciniais uždaviniais. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne nurodyta tokia pirmoji žodžio „klasė“ reikšmė: „bendrus požymius turinčių daiktų ar reiškinių visuma, grupė“, o žodis „klasifikacija“ reiškia daiktų, reiškinių ar sąvokų skirstymą

grupėmis pagal jų bendrus požymius. Remiantis šia paprasta logika vadinti šiuos uždavinius klasifaciniais-diagnostiniais nėra pagrįsta, o vadinti juos diagnostiniais tiesiog klaidinga.

Tekstas, parašytas maskuojant savo rašto kalbos požymius

Teksto kalba.

I. Jis gali būti parašytas negimtaja kalba.

II. Jis parašytas gimtaja kalba, tačiau kraipant ją tokiais būdais:

1.1. Vyras imituoja moters kalbą.

1.2. Moteris imituoja vyro kalbą.

2.1. Pagyvenęs žmogus imituoja jauno žmogaus kalbą.

2.2. Jaunas žmogus imituoja seno žmogaus kalbą.

3. Imituojama tam tikra tarmė.

Dėl šių priežasčių tokios imitacijos praktikoje nustatomos nedažnai.

Išsimokslinimas.

Autorius demonstruoja menkesnį raštingumą.

Autoriaus veiklos sritis.

Autorius apsimeta kitos veiklos srities atstovu.

Taigi autorius apibūdinamas taikant tas pačias klasifikacinių tyrimų metodikas, tik dar įvertinant įprastų ir išgalvotų autoriaus kalbos požymių fragmentiškumą, kadangi būtent požymių fragmentiškumas rodo, kad teksto struktūra yra deformuota [10, p. 14]. Vadinasi, tyrimo tikslas – apibūdinti iškraipyto teksto autorių – pasiekiamas iš esmės išsprendus klasifkacinius uždavinius. Tačiau į klasifkacinius klausimus tokiais atvejais įmanoma atsakyti tik tinkamai įvertinus tam tikras tokio deformuoto teksto savybes. Pavyzdžiui, primityvios rašybos, skyrybos klaidos tiesiog rodo menką žmogaus išsimokslinimą. Bet tokios pačios klaidos tekste greta gerus rašto kalbos įgūdžius atspindinčių požymių atpažįstamos kaip rašančiojo pastangos pademonstruoti menkesnį raštingumą. Šiuo atveju tiksliau nustatyti autoriaus raštingumą įmanoma tik atskleidus rašto kalbos kraipymą, t. y. išsprendus diagnostinį uždavinį.

Autorių identifikuojant, svarbiausia požymių specifiškumas, savitumas, retumas. Diagnostiniuose tyrimuose reikšmingiausias kriterijus yra simptomiškumas, t. y. kiek nustatyti požymiai būdingi, tipiškai tam tikros žmonių grupės kalbai. Jeigu ekspertui pavyksta nustatyti tam tikrų simptominių požymių kompleksą, prieinama prie išvados apie konkretų teksto iškraipymo būdą, t. y., požymių visuma nustatoma remiantis kitokiais kriterijais negu identifikaciniame tyrime.

3. Identifikacinių ir diagnostinių uždavinių ryšys

Autoriaus savarankiškumo, kuriant tekstą, nustatymas. Teksto padiktavimo nustatymas

Bylose, kuriose kyla problemų dėl liudytojų, įtariamųjų ar kaltinamųjų parodymų, neretai būtina išsiaiškinti, ar paaiškinimas apie įvykį, atviras prisipažinimas ar kitas byloje reikšmingas dokumentas įtariamojo, kaltinamojo ar liudytojo sukurtas savarankiškai. Dažniausiai kyla tokie klausimai:

1. Ar tekstas autoriaus sukurtas savarankiškai, be pašalinės įtakos?

2. Ar tekstas nebuvo vienam asmeniui padiktuotas kito asmens?

Paprastai tokiais atvejais tvirtinama, kad, pavyzdžiui, paaiškinimą įtariamasis, kaltinamasis ar liudytojas surašė taip, kaip reikalavo apklausę pareigūnai, kadangi buvo labai išsigandęs, sutrikęs arba pareigūnų gąsdinamas, kartais sakoma, kad pareigūnai paaiškinimą iš dalies padiktavo. Tai identifikacinė ekspertizė, kurią skiriant ekspertas įpareigojamas ne tik nustatyti autorių, bet ir patvirtinti ar paneigti tyrėjo tikrinamą versiją. Pritaikius autoriaus identifikacijos metodiką, ir nustatoma, kas yra ginčytino teksto autorius, o jeigu tai pats kaltinamasis, įtariamasis ar liudytojas ir tekste randama jo rašto kalbai nebūdingų požymių, t. y. skirtumų, konstatuojama pašalinė įtaka, kuriant tekstą. Kai tekstas padiktuotas, jame gali būti ir jo autoriaus, ir rašiusio (spausdinusio) asmens rašto kalbos požymių, kuriuos nustačius konstatuojama, kad tekstą rašęs (spausdinęs) asmuo nėra jo autorius.

Pastaraisiais metais tokių tyrimų diapazonas plečiasi. Ekspertinėje praktikoje jau buvo atvejais, kai izoliatoriuje svetimu vardu buvo ir sukurtas, ir parašytas atviras prisipažinimas. Žinomas atvejis, kai nukentėjusiajai buvo padiktuotas laiškas prokurorui, kuriame ji keitė anksčiau duotus kaltinamajam nenaudingus savo parodymus. Bet kuriuo atveju tenka kalbėti apie kūrėjo ar kūrėjų nustatymą,

vadinasi, autoriaus identifikaciją, nes tai yra pagrindinis tyrimo tikslas. Ta identifikacija gali atrodyti ypatinga tik tuo, kad tyrimo objektas yra atsiradęs susiklosčius specifinei situacijai. Padiktuotas ar nesavarankiškai parašytas tekstas turi tokių pat savybių, kokios buvo aptartos, kalbant apie iškraipyta kalba parašytą tekstą. Būtent tekste atskleidžiami vieno asmens rašto kalbos požymių visumos fragmentai kito asmens požymių sistemoje, t. y. išsprendžiamas tarpinis – diagnostinis, uždavinys. Tik jį išsprendus, įmanoma tiksliai autoriaus identifikacija.

Neįprastų teksto autoriaus būsenų nustatymas

Neįprastos teksto autoriaus būsenos nustatymas, kaip diagnostinis lingvistinės ekspertizės uždavinys, kriminalistinėje literatūroje dažniausiai nepakankamai atskleidžiamas. Dėl šios priežasties ekspertizės skiriantys teisininkai nežino kai kurių lingvistinės ekspertizės galimybių ir nemoka kritiškai vertinti eksperto išvadų.

Iš žmogaus būsenų, turinčių trumpalaikės ar ilgiau trunkančios įtakos jo savijautai, kuri atsispindi tekste, teismo ekspertui yra svarbios tokios:

1. psichinės ligos;

2. alkoholio ir narkotikų poveikis;

3. afektai, būtent išgąstis, susijaudinimas ar kitokia emocinė įtampa.

Klasifikacinių ir identifikacinių ekspertizių išvados apie neįprastas būsenas turi savo specifiką. Klasifikacinėje ekspertizėje anoniminio autoriaus būseną nustatoma lyginant teksto kalbos požymius su įsivaizduojamu sveiko ar neapsvaigusio žmogaus analogiško turinio tekstu arba „ramiu“ stiliumi parašyto teksto požymiais. Galima liga, tam tikra dvasinė įtampa ar apsvaigimas autoriaus kalboje konstatuojamas tik tada, kai požymiai labai akivaizdūs. Atliekant identifikacinę ekspertizę neįprastą būseną rodantys požymiai atskleidžiami lyginant tiriamąjį tekstą su nustatyto autoriaus rašto kalbos pavyzdžiais, parašytais esant įprastai būsenai, todėl jų raiškumas priklauso nuo autoriaus individualių charakterio ypatumų. Jie gali ir nebūti tokie akivaizdūs. Tačiau identifikacinės ekspertizės diagnostinės išvados dažniausiai yra pagrįstesnės ir patikimesnės.

Apibendrintai įvertinus lietuviško teksto autoriaus praktines ir teorines neįprastų būsenų nustatymo galimybes, pastebimos tokios tendencijos:

- yra galimybė konstatuoti, kad tekstą sukūrė sutrikusios psichikos asmuo, tačiau psichinės ligos pasireiškia labai įvairiai, ir todėl sukurti universalus teksto tyrimo modelio šiam tikslui neįmanoma;
- neįprastų autoriaus būsenų diagnostikai rekomenduotinas kompleksinis teksto tyrimas: tiriant rankraštinį tekstą, reikia analizuoti ir rašto kalbą, ir rašyseną, tiriant kompiuteriu surinktą tekstą, analizuotini ir rašto kalbos, ir autoriaus rinkimo kompiuteriu įgūdžiai;
- tikslinga tokius tyrimus atlikti į pagalbą pasitelkus psichologus ar psichiatrus.

4. Netradicinės užduotys

Įprastos kriminalistinės lingvistinės ekspertizės užduotys yra susijusios su teksto autoriumi (jo identifikavimu, charakterizavimu, neįprastų būsenų nustatymu teksto kūrimo metu). Pastaraisiais metais ekspertinėje praktikoje atsirado visiškai kitokių užduočių: pateikiamų dėl adresato ir dėl teksto ar kito kalbinio vieneto įvertinimo, visiškai to nesiejant su autoryste.

Pateikiami klausimai, į kuriuos atsakant reikia nustatyti faktinius duomenis ne apie teksto autorį, o apie adresatą. Teksto adresato socialiniai ir biografiniai bei kiti ypatumai visą laiką buvo kriminalistinių lingvistinių tyrimų sudedamoji dalis. Tik tuos ypatumus turint galvoje galima deramai įvertinti autoriaus pasirinktas kalbos priemones, o toliau – jo įgūdžius jas vartoti. Tačiau naujųjų užduočių ekspertams esmė kitokia: ką iš tikrųjų adresantas (autorius) pasako adresatui tais atvejais, kai adresatas, subjektyviai dekodavęs tekstą ar atskirą jo fragmentą, teisingai ar klaidingai tai įvertina kaip nusikalstamą adresanto veiką. Paprastai tokios užduotys pateikiamos bylose dėl garbės ir orumo įžeidimo, dėl šmeižto, dėl tautinės ar kitokios nesantaikos kurstymo. Tokių tyrimų objektai dažniausiai būna publikacijos spaudoje, o į jas reagavę adresatai – privatūs asmenys ar organizacijų, bendruomenių atstovai.

Aišku, kad teisinė tam tikros veikos kvalifikacija yra ne eksperto kompetencijos klausimas. Ekspertas pasitelkiamas tik siekiant išaiškinti teksto ar atskirą jo fragmentų kalbos ypatumus. Ir nors tokiam išaiškinimui netaikomi jokie specialūs kriminalistiniai lingvistiniai kalbos tyrimo būdai, eksperto

dalyvavimas nagrinėjant šias bylas yra visiškai logiškas, kadangi jis čia kompetentingas kaip lingvistas.

Kita netradicinių klausimų grupė yra teksto ar kitokio kalbos vieneto vertinimo klausimai, nesiejami su jų autoriumi. Gali būti tokie klausimai: „Ar nutartyje nurodyti dviejų firmų pavadinimai yra tapatūs?“ [11, p. 609] arba „Ar tyrimui pateiktas tekstas yra įsakymas, ..., rekomendacija, prašymas...?“ [12, p. 232]. Būna klausimų, ar tam tikras tekstas yra reklaminis, ar konkretūs žodžiai tekste vartojami tiesiogine ar perkeltine reikšme ir pan. Taip tyrimo objektais tampa tekstų fragmentai, atskiri sakiniai, netgi žodžių junginiai. Kaip jau minėta anksčiau, turėdamas lingvistinį išsilavinimą, ekspertas yra kompetentingas atsakyti į tokius klausimus. Todėl siūloma išplėsti kriminalistinės lingvistinės ekspertizės tiriamų objektų ir klausimų sąrašą [11, p. 610].

5. Lietuviškų tekstų kriminalistinės lingvistinės ekspertizės uždavinių sistema

Taigi dabartines šių tyrimų galimybes atspindi žemiau pateikiama lietuviškų tekstų kriminalistinės lingvistinės ekspertizės uždavinių sistema. Jos pasikeitimai priklausys nuo ateities poreikių teismo lingvistikoje.

Identifikaciniai uždaviniai: nustatyti teksto autorių (arba įrodyti, kad teksto kūrėjas yra ne įtariamas asmuo).

Klasifikaciniai uždaviniai: 1) nustatyti, ar lietuviško teksto autoriaus gimtoji kalba yra lietuvių ar nelietuvių; 2) nustatyti autoriaus išsilavinimą ir 3) nustatyti autoriaus veiklos sritį.

Diagnostiniai uždaviniai: 1) nustatyti, ar tekstą autorius kūrė būdamas įprastos ar neįprastos būsenos; 2) nustatyti, ar teksto kalba nebuvo iškraipyta tyčia; 3) nustatyti, ar tekstą autorius sukūrė savarankiškai ir ar tekstas nebuvo vieno asmens padiktuotas kitam.

Netradiciniai uždaviniai, kurių pastaruoju metu atsiranda labai įvairių ir kurie dar nėra apibrėžti.

Išvados

1. Specialiojoje mokslinėje ir mokomojoje kriminalistinėje literatūroje kai kurie kriminalistinės lingvistinės ekspertizės uždaviniai dėl įvairiapusių jų tarpusavio sąsajų yra nevienodai suprantami ir vadinami.

2. Kriminalistinės lingvistinės lietuviškų tekstų ekspertizės teorinis ir praktinis lygis sudaro pagrindą vienareikšmiškai apibūdinti ir susisteminti tradicinius jos uždavinius bei aptarti naujų – netradicinių uždavinių sprendimo galimybes.

3. Pranešime pateikta šios ekspertizės uždavinių sistema nėra išbaigta, kadangi ekspertizės uždaviniai priklauso ir priklausys nuo besikeičiančių praktikos poreikių; ši sistema atspindi dabartines lingvistinių tyrimų galimybes.

LITERATŪRA

1. **Шляхов А.** Классификация судебных экспертиз. – Волгоград, 1980.
2. **Судебные** экспертизы. – Киев, 1981.
3. **Вопросы** судебно-авторо-ведческой диагностической экспертизы. – Киев, 1984.
4. **Dambrauskaitė O.** Autorystės ekspertizės skyrimas ir medžiagos jai daryti paruošimas (Metodinės rekomendacijos) – Vilnius, 1985.
5. Вул С. Особенности методики диагностирования образовательного уровня автора документа // Криминалистика и судебная экспертиза. 1985. Вып. 31.
6. **Поšiūnas P.** Kriminalistinės ekspertizės. – Vilnius, 1997.
7. **Курпка Е. ir kt.** Kriminalistikos technikos pagrindai. – Vilnius: Eugrimas, 1998.
8. **Рунгевиč R.** Kriminalistinės lingvistikos teoriniai pagrindai ir jos metodų bei rekomendacijų taikymas teismo ekspertizėje. Daktaro disertacija. – Vilnius, 2002.
9. **Криминалистика** под редакцией Н. П. Яблокова. – Москва: Юрист, 2001.
10. **Гомон Т.** Судебно-авторо-ведческая экспертиза текстов документов, составленных с намеренным искажением письменной речи. Автореферат диссертации. – Москва, 1992.

11. **Вул С. М.** Некоторые актуальные вопросы криминалистического исследования речи // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск 2. – Харків: «Право», 2002.
12. **Изотова Т. М.** Нестандартные исследования в рамках судебно-автороведческой экспертизы // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск 2. – Харків «Право», 2003.

System of Criminalistic Linguistic Examination Tasks

Anelė Žalkauskienė

Forensic Science Centre of Lithuania

Keywords: *criminalistic linguistic examination, text author's identification, diagnostic tasks, tasks of classification.*

SUMMARY

Comprehension of criminalistic linguistic problems by separate scientists criminalists differs very much, so various conceptions of these problems are presented, sometimes the same items are named differently not only in special literature, but in criminalistics manual too. Frequently only names of tasks groups are presented and nobody explains what tasks form these groups in author's opinion. It was understandable twenty years ago when theory and practice of this examination was in initial stage or the formation, but from the first maintained dissertation in this area till our times many decades past and systematization of linguistic examination tasks become practical and theoretical necessity. Every task arose in practice may be solved if it is scientific validated. So, the creation of tasks system is vital question for the development of scientific basics of this examination. The aim of this investigation is analysis various conceptions of tasks of linguistic examination and presentation the system of Lithuanian texts linguistic examination tasks.

Investigated problem research analysis in this work limits itself with Lithuanian, Ukrainian, Russian criminalists works as scientists from countries of Middle and West Europe working in this area pay more attention to possibilities of the application of linguistics science in forensic examination but not to systematization tasks of this examination. Besides, linguistic examination of Lithuanian texts for understandable reasons is traditionally related with East Europe (Ukraine, Russia) school of forensic linguistic examinations and for this reason it was decided to analyse the situation in this medium primarily and more extensive analyse will be left for the future.

In this paper the evolution of the formulation of linguistic examination tasks from 1980 is presented and interrelations of these tasks are evaluated. System of Lithuanian texts linguistic examination tasks is presented on the base of analysis of literary sources and examinational practice. Some questions are not discussed in literature as its are novel in examinational practice. Some of its are only mentioned in literary sources. Those of its which in late years become valid in examinational practice for its practical significance were included to some place in the system on the base of its relations with other tasks known in criminalistic examinations. An example is diagnostic task – determination of the author's self-dependence in text creation.

*In this work such **system of Lithuanian texts criminalistic linguistic examination is proposed:***

Identification tasks: to determine author of text (or to prove that creator of text isn't suspect person).

Classification tasks: 1) to determine if Lithuanian text author's mother tongue is Lithuanian or not Lithuanian; 2) to determine author's education and 3) to determine the area of author's activity.

Diagnostic tasks: 1) to determine whether author created text in the ordinary or non-ordinary state; 2) to determine if text language was distorted intentionally; 3) to determine if author created text self-dependently and whether the text wasn't by one person dictated to another person.

Non-traditional tasks at present differ very much and still aren't determined.

This system must be consider as reflecting present requirements and possibilities. Its changes will depend on future requirements of forensic linguistics.